

GRUNDTVIG-SELSKABET

Formandens årsberetning for året 1995

Grundtvig-Selskabets årsmøde 1994 blev afholdt 6. marts 1995 kl. 15.00 i Studenterhusets nye mødelokaler, Aarhus Universitet, i forbindelse med de studiedage, Det teologiske Fakultet ved Universitetet i Aarhus afholdt i forårssemesteret 1995.

Ved årsmødet blev William Michelsen og Christian Thodberg genvalgt til forretningsudvalget og Jens Holger Schjørring og Hellmut Toftdahl til styrelsen. Kim Arne Pedersen og Anders Holmberg blev indvalgt i styrelsen.

Siden sidste årsmøde er Grundtvig-Studiers mangeårige redaktør, Gustav Albeck, død 13. juni 1995 kort efter at han 5. juni var fyldt 89 år. Gustav Albeck har haft overordentlig stor betydning for Grundtvig-Selskabet. Efter Magnus Stevns og Helge Toldberg alt for tidlige død var han selskabets litteraturhistoriske ankermand. Gennem alle årene søgte han med usvækket autoritet og energi at hævde Grundtvig-Studiers høje niveau som litteratur- og kulturhistorisk årbog. Gustav Albecks tid som redaktør af Grundtvig-Studer blev usædvanlig lang, fra 1953 - 1995. Det er i høj grad hans fortjeneste, at Grundtvig-Selskabet ikke er endt som et teologisk og teologi-historisk selskab. Selv bidrog han afgørende til Grundtvig-forskningen ved sine mange artikler og afhandlinger, ikke mindst ved sin nu klassiske fremstilling, 'Omkring Grundtvigs Digtsamlinger' fra 1955. Det er også meget langt Gustav Albecks fortjeneste, at Grundtvig-studiet allerede på et tidligt tidspunkt fik sin naturlige plads på Aarhus Universitet.

Kun to en halv måned efter Gustav Albecks død døde Henning Høirup 21 august 1995. Henning Høirup, der var født 10. april 1909, var i 1947 med til at stifte Grundtvig-Selskabet og har siden været medlem af selskabets styrelse, i perioden 1951 - 1972 som formand for selskabet. Henning Høirup hørte til den generation af Grundtvig-forskere, der gav Grundtvig-forskningen internationalt niveau. Hans egen disputats, 'Grundtvigs Syn på Tro og Erkendelse' blev epokegørende for vurderingen af Grundtvig som teologisk tænker. Efter disputatsen fortsatte Henning Høirup sin Grundtvig-forskning; i denne forbindelse skal monografien 'Fra Døden til Livet. Grundtvigs tanker

om Liv og Død' fra 1955 nævnes. Det var kun naturligt, at Henning Høirup var tilsynsførende ved tilblivelsen af den 'Registrant over N.F.S. Grundtvigs Papirer', som lige siden har været Grundtvig-forskningens fundament. ;

Allerede efteråret 1994, nærmere betegnet 11. september 1995 døde Uffe Hansen, næsten 100 år gammel, han var født 14. december 1894. Uffe Hansen, der var medlem af Grundtvig-selskabets styrelse 1949 - 1981, har især gjort sig fortjent indenfor studiet af Grundtvigs salmedigtning. Hans trebinds værk 'Grundtvigs salmedigtning' 1937-66 er stadig den eneste samlede oversigt over - og gennemgang af - Grundtvigs salmedigtning. Værkets baggrund er en mangeårig både praktisk og videnskabelig beskæftigelse med emnet. Allerede i 1930'erne deltog han i udgivelsen af grundtvigske sang- og salmebøger, han var medudgiver af det grundtvigske salmebogsforslag 'Dansk Salmebog', og 1946 - 1951 var han medlem af den salmebogskommission, der udarbejdede Den danske salmebog. Uffe Hansens blivende videnskabelige indsats er knyttet til hans medarbejderskab ved udarbejdelsen af 'Grundtvig-registranten' og udgivelsen af 'Grundtvigs sang-værk' 1 - 5 med et efterfølgende kommentarbind.

Der er grund til at mindes disse tre betydelige Grundtvig-forskere for deres videnskabelige indsats og deres menneskelige engagement for Grundtvig-forskningen og Grundtvig-Selskabet.

Siden sidste årsmøde har Grundtvig-Selskabet været inddraget i to forelæsningsrækker med Grundtvigs forfatterskab og dets virkningshistorie som tema.

Fra 20. februar til 1. maj indbød Center for Grundtvig-Studier og Det teologiske Fakultet ved Aarhus Universitet i samarbejde med Grundtvig-Selskabet til i alt 5 temadage med offentlige forelæsninger om 'Kristendommens billeder - Grundtvigs billedsprog'. De fem temadage var lagt på mandage med 14 dages mellemrum med hver deres tema: 'Billedsproget, livets træ og nadveren', 'Fadervor og den kristne billedtale', 'Maria som billede i kirkens historie', 'Kristologi og billedsprog' og 'Det gamle testamente i det Nye - billede og virkelighed'. Af forelæserne kan nævnes Jan Lindhardt, Kirsten Andersen, Leif Kallesen, Bent Noack, Chr. Højlund, A.M. Allchin, Else Marie Wiberg Pedersen, Erik Kyndal, Helge Baden Nielsen, Svend Bjerg, Else Kragelund Holt, Anders Christian Jacobsen og Kirsten Nielsen. Grundtvig-Selskabets årsmøde 1994 blev afholdt i forbindelse med en

af temadagene. Hele rækken var velbesøgt af præster, især fra Jylland, og studerende fra Aarhus Universitet.

19. til 23. juli blev der i Chicago, Illinois, i samarbejde med Grundtvig-Selskabet afholdt en konference om 'International Ecumenical Consultation on N.F.S. Grundtvig'. Konferencen, der var forberedt af Jens Holger Schjørring, Aarhus Universitet, og Daniel Martensen fra Department for Ecumenical Affairs of the Evangelical Lutheran Church in America, samlede små 50 deltagere fra U.S.A., Storbritannien og Danmark. Konferencens tema var Grundtvig som en potentiel kilde til fornyelse i vor tids kirke, skole og samfund. Forelæsningerne belyste Grundtvigs person og indsats fra mange forskellige synsvinkler, idet linier blev trukket til de temaer, der trænger sig på i dag. Forelæsere var Axel Kildegaard, Philip Hefner, Michael Root, William Franklin, Bruce Kirmmse, A.M. Allchin, S.A.J. Bradley, Jakob Balling, Penelope Gill, Lillian Zöllner, Flemming Lundgreen-Nielsen, K.E. Bugge, og Kim Arne Pedersen. Konferencen var planlagt som den første i en række konferencer og konsultationer om Grundtvigs historiske indsats og inspiration i dag. En opfølgende konference er planlagt til 1996 eller 1997.

Den norske afdeling af Grundtvig-Selskabet trives godt. Formanden for den norske afdeling, sognepræst Kirsti Aasen, skriver i anledning af årsmødet: »Mange av våre medlemmer ser frem til feiringen av Grundtvigselskapets 50-års-jubileum! Vi belager oss på å feire sammen med dere i Danmark. - Grundtvigselskapets norske afdeling har hatt et jevnt godt arbeidsår, bl.a. med avvikling av seminar på Jæren folkehøyskole med tema »Grundtvigs pedagogiske tanker«. - Seminaret som samlet ca. 45 personer, ble avsluttet med kabareten »Kjærlighets dråper«, - en kabaret om kvinner, kjærlighet og N.F.S. Grundtvig. - Undertegnede har i kirker og på folkehøyskoler presentert programmet: »Fra døden til livet. En reise med Grundtvigsalmer inspirert av Østkirken«. - For kommende år har vi især planer om å utvide og høyne kvaliteten på vårt medlemsblad - i håp om å nå nye lesere. - Vi håper å kunne presentere Lars Thorkild Bjørns »Grundtvig-billeder« for prester i Oslo bispedømme. 8. september planlegget vi en Grundtvig-dag i Kampen Kirke.«

Et godt tegn på interessen for Grundtvig er den undervisning og forskning, der finder sted på universiteterne. I Århus er Center for Grundtvig-Studier med Kim Arne Pedersen som daglig videnskabelig leder midtpunktet i et aktivt studie- og forskningsmiljø, hvor mange

studerende skriver deres mindre afhandlinger og specialer, og hvor den videregående Grundtvig-forskning har fundet et aktivt og inspirerende miljø. Også ved Det teologiske Fakultet i København tilbydes der til stadighed undervisning med Grundtvigs kirkehistoriske og aktuelle betydning som tema, ligesom der også her er stor interesse for at skrive specialer og mindre afhandlinger om Grundtvig og Grundtvig-emner. Dertil kommer, at Det teologiske Fakultet ved Universitetet i København og Kirkeligt Samfund er i gang med forhandlinger, der skal føre frem til et samarbejde om at aktivere Grundtvig-Biblioteket i Vartov i forbindelse med fakultetets undervisning og forskning. Også fra Nornesalen i Ollerup meldes om stor interesse for at arbejde med Grundtvigs livsværk og dets virkningshistorie, her især hans skoletanker og deres eftervirkninger.

Fra Grundtvig-litteraturen kan nævnes Helge Grells 'Grundtvig og Oxforderne', der analyserer Grundtvigs forhold til de højkirkelige anglikanere, og Grundtvig-Studier 1995, der under redaktion af Gustav Albeck, William Michelsen, Jens Holger Schjørring og Hellmut Toftdahl igen i år bringer et fyldigt udvalg af artikler om Grundtvigtemaer sammen med en original hidtil utrykt Grundtvig-tekst, 'Om Troen og dens indflydelse paa Jordelivet eller Om Kirke og Stat', udgivet og kommenteret af Kim Arne Pedersen. Efter Gustav Albecks død har Flemming Lundgreen-Nielsen givet tilsagn om at ville indtræde i redaktionen i hans plads, ligesom Kim Arne Pedersen er blevet knyttet til redaktionen som redaktionssekretær.

Den tyske trebinds Grundtvig-udgave under redaktion af K.E. Bugge, Theodor Jørgensen og Flemming Lundgreen-Nielsen skrider planmæssigt frem og vil forventeligt kunne udgives i løbet af de næste par år.

Grundtvig-Selskabet er repræsenteret i den arbejdsgruppe, der forbereder et internationalt Grundtvig-seminar i Grundtvigskirkens regi i forbindelse med projektet 'København kulturby 1996'.

Sammen med Center for Grundtvig-Studier ved Aarhus Universitet er Grundtvig-Selskabets forretningsudvalg i gang med at tilvejebringe forudsætningerne for den fremtidige Grundtvig-forskning.

Først og fremmest er man ved at tage skridt til at opbygge et Grundtvig-netværk, der skal videreudvikle den kontakt, der allerede er mellem en række institutioner, initiativer og enkeltpersoner, der er engageret i Grundtvig-forskningen. Det drejer sig ud over Grundtvig-Selskabet i første række om Center for Grundtvig-Studier ved Aarhus

Universitet, Nornesalen Forskningscenter for Folkelig Livsoplysning, Ollerup, og redaktionsgruppen for den tyske Grundtvig-udgave. Dertil kommer Grundtvig-Biblioteket i Vartov, København, og de mere eller mindre formaliserede Grundtvig-initiativer, der findes i Storbritannien, Tyskland og U.S.A.

De temakredse, der især samler Grundtvig-interessen i dag, både her hjemme og i udlandet, er 1) Grundtvigs refleksioner over vekselvirkningen mellem teologi og kultur, 2) Grundtvigs tanker om national identitet og hans dermed forbundne demokratibegreb, og 3) Grundtvigs oplysningstanker og pædagogiske ideer. Der kunne nævnes andre temakredse som Grundtvigs både kirkelige og verdslige digtning, hans teologiske tænkning og hans kirkesyn; alt sammen temaer, der egner sig som emner for konferencer og seminarer, i lighed med dem, der er omtalt tidligere i denne årsberetning.

En forudsætning for al yderligere Grundtvig-forskning er tidsvarende tekstudgaver og i forlængelse heraf oversættelser af centrale dele af forfatterskabet til hovedsprogene. Der findes i dag ikke nogen tilfredsstillende værkudgave på markedet, hvilket er et stort problem ikke alene for studerende, der står overfor at skulle begynde et Grundtvig-studium, men også for de forskere, der har brug for en hurtig orientering i forfatterskabet. Det akutte behov vil kunne dækkes ved at genoptrykke et af de værkudvalg, der foreligger, men ikke mere er i handelen. Men på lidt længere sigt vil det være nødvendigt at begynde en tidssvarende, filologisk tilfredsstillende udgave af de skrifter, der er nødvendige for studiet af Grundtvig og hans virkningshistorie. Idealet vil være en fuldstændig udgave af Grundtvigs trykte værker med tilføjelse af de utrykte til dels allerede udgivne arbejder, der er nødvendige til forståelsen af forfatterskabet, men et realistisk mål vil være et fyldestgørende udvalg af Grundtvigs værker, hvadenten de er udgivet af ham selv eller ej. Den betydning en sådan udgave vil kunne få, kan man få en fornemmelse af ved at se, dels hvilken betydning udgaverne af Grundtvigs Sang-Værk har haft for studiet af hans salmer, både dem, der er udgivet af ham selv i hans egen levetid, og dem, der er udgivet af andre efter hans død, dels hvordan Chr. Thodbergs udgave af Grundtvigs prædikener fra 1820'erne og 30'erne har resulteret i et fornyet studium af hans teologi - og salmedigtning! En nærliggende opgave vil være en genudgivelse af Grundtvigs poetiske skrifter efter moderne filologiske principper.

Af lignende betydning vil en samlet udgivelse af Grundtvigs brevsveksling til og fra kunne få. Efter Egeløkke-tiden skrev Grundtvig kun lejlighedsvis dagbøger, men f.eks. udgivelserne af hans breve fra englandsrejserne og udgivelsen af familiebrevene fra 1848 - 51 har vist, at det er muligt at følge Grundtvig på nært hold gennem hans breve, både hvad angår de ydre begivenheder i hans liv som hans indre, menneskelige og teologiske udvikling.

På baggrund af den stigende interesse for Grundtvig i den engelsksprogede verden er en af de mest presserende opgaver at få udarbejdet og udgivet en oversættelse til engelsk af centrale Grundtvigstekster i lighed med den tyske oversættelse, der allerede i flere år har været under udarbejdelse.

Et ønske, hvis realisering nok ligger længere ude i fremtiden, er udgivelsen af en Grundtvig-ordbog, et projekt, der dog ikke udelukkes af de øvrige påtrængende projekter, da udarbejdelsen af en ordbog forudsætter et intenst arbejde med de grundlæggende tekster.

Et projekt, der er ved at tage form, er en undersøgelse af Grundtvigs forhold til den tidlige kristne tradition. Ét planlægningsseminar har været afholdt af Center for Grundtvig-Studer ved Aarhus Universitet, og et opfølgende seminar er planlagt til afholdelse i april 1996. Den tidlige kristne tradition, patristikken, er det fælles udgangspunkt for internationale teologiske drøftelser. Derfor vil en undersøgelse af Grundtvigs forhold til netop patristikken være et nødvendigt bidrag til frugtbargørelsen af Grundtvigs kirkelige og teologiske tænkning som det, den også er, et konstruktivt dansk bidrag til den økumeniske debat.

Når man hører denne opremsning af nærliggende opgaver for Grundtvig-forskningen, er et naturligt spørgsmål: hvordan får man forskere, forskningsmidler og forskningsressourcer i øvrigt til alle disse projekter? Der er så mange studerende og yngre kandidater, der interesserer sig aktivt for studiet af Grundtvig, at det vil være muligt indenfor en overskuelig tid at rekruttere en række yngre medarbejdere til de projekter, der kan komme på tale. Hvad pengene angår, er de der, spørgsmålet er 'kun' at motivere dem, der disponerer over offentlige og private midler, i form af forskningsbevillinger, fondsmidler og sponsorbudgetter, til at opprioritere Grundtvig-forskning og Grundtvig-projekter. Det kan måske være svært at motivere dem, der disponerer over midlerne, til at tilgodese Grundtvig-forskningen, men umuligt skulle det ikke være.

En god lejlighed til at gøre opmærksom på Grundtvig-forskningen, er Grundtvig-Selskabets 50-års jubilæum om to år. Forretningsudvalget er i gang med at overveje, hvilke projekter, der skal satses på i den anledning. Selvfølgelig vil det være naturligt at se tilbage på det forløbne halvt hundrede år, men meget mere spændende vil det være at se fremad, hvilket da også allerede er sket, nogenlunde i de retninger, der er antydnet i det foregående.

Det er her ved årsmødet naturligt at rette en tak til alle, der har støttet Grundtvig-selskabets virksomhed, herunder udgivelsen af Grundtvig-Studier: Statens Humanistiske Forskningsråd og Carlsen-Langes Legat-Stiftelse, og Kirkeligt Samfund af 1898, der støtter Grundtvig-Selskabet med husly og sekretærhjælp i Vartov. I år skal en særlig tak lyde til Elisabeth Katzmänn, der inden næste årsmøde vil have taget sin afsked som daglig leder af Kirkeligt samfunds kontor. I mange år har Elisabeth Katzmänn været garantien for, at Grundtvig-Selskabets administration fungerede, ikke alene med udsendelse af årbøger og indkaldelser, men også som den, der førte medlemskartoteket, og som modtog den indkommende post og sendte den videre til rette vedkommende, tit og ofte fulgt op med en reminder om, at dette skulle gøres og hint ikke glemmes. Elisabeth Katzmänn forlader Kirkeligt Samfunds kontor sammen med Inger Rasmussen, til hvem der også i dag skal lyde en varm tak for de forløbne års gode samarbejde. Kirkeligt Samfund er i færd med at omstrukturere sin administration. Det er vores håb, at samarbejdet med Kirkeligt Samfund også i årene fremover vil kunne fortsætte som hidtil til gavn og glæde for begge parter. Også i denne forbindelse er der for Grundtvig-Selskabet grund til at se fremtiden i møde med fortrøstning.

Peter Balslev-Clausen
Formand for Grundtvig-Selskabet